

ABONAMENTUL.
Pe un an . 23.— Cor.
Pe jumătate an 14.— „
Pe 3 luni . . . 7.— „
Pe o lună . . . 2.40 „
Pentru România și
străinătate:
Pe un an . . 40.— franci.
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRATIA
Strada Zrinyi Nr. 1/a

INSERTIUNILE
se primesc la admini-
strație.

Mulțumite publice și Lee
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Cultul limbei românești.

Arad, 19 Noemvrie.

O consecință are deja războiul: conștiința națională a tuturor națiunilor s'a deșteptat din letargie și fiecare popor înțelege ca nicicdată datorită ce o are față cu cultul limbei sale naționale. Limba nu este numai o funcțiune fizică a organismului omenesc, ea este, căci trebuie să fie: însăși existența sufletească a unei culturi. Romanii, Grecii Evreii și alte popoare antice au dispărut. Limba lor a rămas însă teafără și alături de versurile lui Horațiu, Catull și Ovidiu, piesele lui Euripide, cuvântările lui Maimonide au rămas în întregime și estelui diferentiat ca și liceanului entuziast îi este cu puțință și astăzi să rostească faimosul:

„Beatus ille qui procul negotiis...

Limba este o moștenire rămasă dela strămoși și o datorie de ordin sufletesc ne impune, ca să o lăsăm drept moștenire nepoșilor noștri. Asemeni unui diamant, cu cât o ciselăm mai des limba devine tot mai strălucitoare, în limbă ne putem clădi fondul intuitiv și prodigios al fanteziei. Limba este cea mai fină și cea mai scumpă stofă a sufletului, țeșută cu suferință și răbdare din fire de aur, și cu cât o brodam mai bogată, se face tot mai frumoasă și prețioasă. Limba este nu numai bogăție, ci și putere. În vremuri de primădie, în ore de tranșă istorice, în ajutorul primenirii atmosferei sociale și culturale, cultul limbei naționale poate fi povara sentimentului de conservare. *Mickievitz*, cel mai mare poet al Poloniei spunea, că în momentele triste ale surghiunului muscălesc, unica

fericire îi era: citirea baladelor poporului polon. *Silvio Pellico*, marele umanist, părăsit de lume și adâncit în casematele unei pușcării austriace, declama versuri de Dante și divina Beatrice, l'a mângâiat.

Dar ca să nu exemplificăm din istoria oamenilor mari, putem specifica teza generală cu mici amănunte din viața marilor noștri bărbați. Un *Kogălniceanu* la Paris nu avea altă fericire, decât citind „cronicarii iscusii”, cine ar putea înlocui graiul cinstiului Neculce? Dar *Alexandri* la Florența, de câte-ori declamase doine contesei romantice? Și *Eminescu* la Iași, la seratele cucoanelor sclivisite de câte-ori spunea: Doamnelor, nu uitați pe Eliade Rădulescu...

Bogată și sfântă este limba unui popor, mai artistică decât broderia cea mai fină de Bruxella și mai muzicală decât un arsenal de sunete măestrite. Și cu cât un popor este mai cult, cu atât limba lui devine mai accesibilă tuturor — unitatea politică a națiunilor o pregătește nu arare-ori unitatea limbei. Simțind adevărul acesta adevărații conducători ai națiunilor au luptat totdeauna pentru emanciparea limbei naționale de sub influența străine.

Adevărat, că în ajungerea acestui ideal adesea s'a compromis ideea. În cultura franceză, care deja în secolul al XIV-lea își avea limba națională, *Molière* ia în bătaie de joc pe filologii „purificatori”. La noi Români, limba s'a format cu mari și grele lupte intelectuale — astăzi fiecare îi sunt în amintire, începutul limbei literare la Români.

După e epocă de tiranie slavonă ne-am tîrît în latinismul definitiv decapitat și în neo-italianismul levantin, dar cu începerea

anilor 1880 și îndeosebi după pășirea lui Alexandri și Eminescu, limba românească a ajuns în deplină dezvoltare. Astăzi?...

Gândiți-vă la Baronzi, cel dintâi scriitor intelectual și asemuiți-l cu combatanții literaturii moderne. Luați în mână opera măiastră a lui Vlahuță: *Româna pitorească*, cea mai desăvârșită din punctul de vedere al limbei artistice românești, și emoția trebuie să vă cucerească inima. Astăzi limba românească poate sta alături de oricare limbă cultă a Europei: îndată ce *patois*-ul nostru bănățean, ardelean, moldovean, s'a rafinat într-o măsură atât de uimitoare încât unitatea noastră culturală nu mai este ficțiune. Unitatea aceasta n'a fost impusă de Academia română, ci de simțul rudimentar al conservării tradițiilor noastre și dacă suntem și putem fi mândri, că la Blaj se scrie însăși acea limbă ireproșabilă ca la București, mândria aceasta trebuie să ne îndemne la urmarea conștiințioasă a progresului intelectual, noi trebuie să potențăm din răspuneri efortul muncii culturale, și trebuie să conlucrăm la ideea definitivă: la consolidarea culturală a elementului românesc.

Ca să fiu înțeles de d. procuror trebuie să declar că aserțiunea aceasta nu este de ordin politic. „Unitate culturală” se poate înfăptui și fără „unitate politică”. Belgia nenorocită era în afinitate culturală cu Franța dela începutul secolului al XVI-lea, fără ca odată să fi aparținut Louis-ilor. Și în Belgia s'au născut cei mai mari poeți ai limbei franceze moderne: un Maeterlinck, Verhaeren, Lerberghe, Rimbaud. În Elveția, țara democrației burgheze, elementul german a contribuit foarte mult cu tributul său intelectual

Pier cântecele noastre populare?

Și cum vin cu drum de fier
Toate cântecele pier...

Eminescu: *Doina*.

Mi-a fost drag întotdeauna, stând așa pe înserate, când flăcăii și fetele satului se întorceau dela câmp, să ascuie versul trăgănat al cântecelor lor.

Căci în pânza ușoară a înserării, simțeam par'că toată frumuseța acestor cântece, învăluite todeauna în caracteristica lor umbră de tristețe.

De ce or fi mai totdeauna triste versurile în cari țărânul nostru își îmbracă cântecele?

Și prinzând cuvintele purtate de vers, un fior neplăcut mă încerca întotdeauna de câte ori printre ele vedeam strecurându-se câte un cuvânt schimonosot, străin de graiul nostru, străin mai ales cântecului țărânului nostru:

*I-auzi valea bubuește
Și puicuța legedește
Legedească arz-o para
Că ea mi-a mâncat „onoara”.*

La început puține și mai sfioase, odată cu „mersul progresiv al civilizației noastre” care-și arată roadele și pe la sate — și-au făcut vad tot

Numărul popular pe 1 an 4 cor.

mai larg; cântecele de oraș au venit și la sate și în locul jalnicei și duioasei noastre doine, acelaș vânt al înserării mi-a adus versul desmățat al „matsșului”.

Pier cântecele noastre populare?

O spunem cu durere: în multe părți da. Și de mulțșor. Alecsandri spune în Barbu Lăutarul:

„Vremea vremuește, bătrânii se duc, obiceiurile se prefac, oamenii se schimbă și cântecele se schimonosesc...”

Iar marele nostru Eminescu, adâncul cunoscător și iubitor al versului popular, la umbra căruia și-a încheșat maestrele lui versuri, a simțit-o aceasta de mult și în doina-i de jale și durere a neamului nostru a însemnat și această durere a pierderii poeziei populare:

„Și cum vin cu drum de fier
Toate cântecele pier...”

Și-i păcat. Cu ele se pierde toată acea mare frumuseță a sufletului neamului nostru. Se pierde un întreg trecut, care așa cum a fost trăit el cu clipele lui de vitejie sau de durere, de bucurie sau de tristețe — rând pe rând — a fost prins în versul cântecului popular.

De a fost timp de vitejie, poporul și-a făcut cântecul de luptă:

Pretul unui exemplar 10 fileri.

„Hai frați, hai frați
La năvală dați
Steagul, crucea și moșta
Să vă apărați”.

Tot atunci au isvorit acele balade voincești și cântece haiducești.

De-a fost timp de jale, de sărăcie și restriște el a cântat în aceste minunate versuri cari ascund o nețărmurită tristețe:

*Pelin beau, pelin mânănc
Sara pe pelin mă culc.
Dimineța când mă scol
Cu pelin pe ochi mă spal.*

sau:

*Alelei frate peline
Amară-i frunza pe tine
Ca și inimioara 'n mine,
Amară-i frunza 'n dudău
Mai amar sufletul meu!*

Și în minunate versuri de o rară gingășie el și-a cântat dragostea:

*Leagănd-te brad, brăduț
Ca mine că n'am drăguț,
Leagănd-te brădișor
Ca min' că n'am bădișor...*

Numărul popular pe 1/2, 2 coroane

la progresul literaturii germane. În America, Englezii din Canada vorbesc și astăzi cea mai frumoasă limbă literară a Albionului și în Brazilia, slova spaniolă este și astăzi mai curată decât în Spania. În Rusia a putut să apară geniul lui Sienkiewicz, cel mai mare poet polon și, horribile dictu — „unitatea culturală” niciodată n'a fost confundată cu o „comunitate de interes politic”, lozinea presumptivă a politicii asimilatoare.

„Comunitatea politică” a fost postavul roșu al unor patrioți patentați, cari în luptele etnice ale neamurilor vedeau totdeauna semne de iredentism. Față cu noi Români, era lui Bánffy a dovedit foarte limpede că în țara aceasta au existat bărbați, cari în luptele noastre culturale vedeau „dacoromânism” și „Drang nach Bukarest”, până ce de fapt ele erau simple și naturale manifestații de instinct, căci limba românească există dela fondarea statului...

În ajunul prefacerii sociale a lumii, cultul limbei românești trebuie să fie înrădăcinat în sufletul fiecărui Român, aceasta să se înțeleagă, dar să se și propage. Noi Români în limba noastră avem nu numai moștenirea strămoșilor, ci și puterea existenței noastre ca neam civilizat. Limba românească nu mai este copilul gingaș care pășeste tiptil, necutezător, orbit de lumină și speriat de vânt — limba românească este un gladiator puternic, care iartă aceluia ce vrea să-lucidă, dar ucide pe acel ce n'a vrut să-l ierte.

A vorbi limba românească pretutindeni, pe străzi, în teatre, în cafenele, — a sprijini manifestațiile ei: presa, teatrul, cărțile românești, trebuie să fie o lozincă pe care s'o urmeze cel ce poartă în vine sângele lui Traian.

Cultul limbei românești trebuie să fie o consecință a războiului, căci ea arată foarte logic: ce înseamnă conștiința culturală a unui neam.

sau:

*Cine are dor pe vale
Știe luna când răsare
Și noaptea câtu-i de mare.*

sau:

*Dusu-s'a bădița dus
Mi s'a dus la casă 'n sus,
Tae bade casa 'n rouă
Tae rupe-s'ar în două,
Tae bade casa 'n iarbă
Tae rupe-s'ar de grabă
Ca să vie 'n sat s'o dreagă
Și pe mine să mă vadă!*

Nu-i neam pe lume care să fi putut prinde cu atâta gingășie, cu atâta frumuseță și în versuri atât de frumoase, cântecul dragostei ca poporul nostru.

Și totuș aceste cântece, se duc, se pierd. De ce?

În fața sărăciei și nevoii în care se află poporul nostru să i-se fi înăsprit întru atât sufletul, încât să fi pierdut simțământul acela ascuns al duioșiei și al gingășiei (din care-i isvorau versurile)?

Nu cred, căci nevoile s'au ținut mai întotdeauna de el și apoi tocmai în dureri și-a cântat el cele mai frumoase versuri!

O vie dovadă o poate da acest început de

Dezastrul Serbiei.

Cum a fost părăsită Serbia de aliații săi.

Incurajeri și făgădueli de ajutoare cari nu mai sosesc. — Comentariile unor ziare rusești. — Neînțelegeri anglo-franceze în chestia expediției balcanice. — Mare mizerie la frontiera albană-sârbă. — Spre Monastir! — Apelul dlui G. Hervé. — Pressa română despre dezastrul Serbiei.

Arad, 19 Noembrie.

Întă cum comentează ziarul rus „Chlevskaia Misl” discursul dlui Asquit în Camera comunelor:

„După explicațiile date de Asquit și discursul dlui Charson în aceeași ședință, se poate conchide că ajutorul Anglo-Francezilor nu va avea alte ținte decât întărirea pe cât se poate a armatelor sârbești prin detașamente aliate. Deci nu ne putem aștepta la schimbarea radicală a situației. Din contră, se poate chiar întămi ca acțiunea contra Dardanelor să înceteze, deoarece, în situația de azi ea va putea mai curând să împiedece pe aliați decât să le fie de folos în orientul apropiat”.

Iar în altă parte a aceluiași articol, ziarul acuză de eșecul aliaților în Balcani pe Grecia și România.

Echilibrul nostru era garantat prin simpatia de care ne bucuram în aceste două țări, scrie ziarul rus. Bine înțeles că intervenția Bulgariei fără intervenția României și Greciei de partea noastră a provocat și stricarea acestui echilibru.

Dacă trimiterea trupelor engleze sau franceze sau chiar ruse în Balcani este exclusă, atunci trebuie să considerăm și dezastrul Serbiei ca definitiv.

D. Asquit prin declarația sa Prin care garantează că Serbia nu va fi părăsită și că independența ei e garantată de „Marea” Britanie, cu toate aliatele sale, nu valorează nici două parale, deoarece un stat bătut el însuși, nu poate garanta nimic celuilalt, și mai grav bătut. Asemenea declarațiuni par chiar ridicole. Ele, în nici un caz n'au ce căuta în politica realităților pe care o duc astăzi toate statele beligerante.

E interesant să vedem motivele pentru cari „Marea” Britanie, „marele” imperiu rus și „puternica” republică franceză, au renunțat să debarce trupe în Balcani; e cu atât mai interesant acest lucru, cu cât propriile lor explicații sunt și măturisiri grave de neputință și slăbiciune.

Lovitura contra Bulgariei ar fi putut fi organizată, grație împrejurărilor în cari ne aflăm, numai prin debarcare. Însă, fără a vorbi de greutatea unei asemenea operațiuni, mai a-

les din partea Mării Negre, deoarece stăpânirea noastră asupra ei e asigurată numai într-o anumită măsură, debarcarea trupelor în porturile bulgare sau turcești s'ar fi putut face numai după un timp anumit. Numărul punctelor bune pentru debarcare este foarte limitat și dușmanul de cu timp a reușit să ia măsurile necesare pentru apărarea lor: astfel în scopul acesta, la Varna și Burgas a fost adus un număr suficient de submarine germane. Din cauza aceasta apropierea transporturilor s'ar fi putut face numai după desființarea minelor și submarinelor, o muncă grea și care cere mult timp după cum a arătat aceeași acțiune în Galipoli. Concentrarea în același timp a forțelor considerabile turco-bulgare, în apropiere de punctele unde trebuia să se facă debarcarea, face foarte problematică primele încercări de debarcare chiar în cazul succesului luptei flotei cu întărirea de Pe Coastă; depărtarea bazelor aliaților nu garantează regularitatea și repezeala aducerii forțelor de debarcat; și nimeni nu va putea garanta că părțile deja debarcate nu vor fi atacate și nimicite de trupele dușmane”.

Concluzia e clară; nimeni din aliați nu vroea și nici nu putea să risce prea mari forțe de dragul Serbiei eroice. Să îți discursuri inflăcărate, să vorbești și să lauzi vitejia bietului popor sârb, să-i declari dragoste și fidelitate — se poate; însă să vii și să-i dai ajutorul promis așa de solemn — e altă chestie, care poate și trebuie să fie rezolvită numai în urma unei chibzuiri reci. Și înțelegerea a chibzuit prea mult și prea rece. Iar rezultatul a fost părăsirea nenorocitei Serbiei în voia soartei. Măne, poimâne, când Serbia independentă nu va mai exista, când guvernul ei se va stabili în unul din orașele Multiplei, numai atunci după ce se va liniști și va vedea lucrurile așa cum sunt ele în realitate și nu așa cum i-se comunicau de cei interesați, — el va vedea greșala ce a făcut, și în care a persistat timp de atâția ani.

„Birșevia Viedomosti” publică următoarea informație senzațională: Când Bulgaria s'a alăturat de partea puterilor centrale, Delcassé s'a

poezie care nu-i decât o scrisoare ce-o trimite unul din tennită către cei de acasă:

*Du-te carte, du-te carte
Du-mi-te departe foarte
La mândruța, că-i departe
Și de doru-mi nu mai poate.*

Sau iată alt început din o scrisoare pe care un soldat o trimite dragei lui:

*Uite, eu azi sunt departe
Și matale îți scriu o carte
În tuspătru cornurele
Pe dinuntru cu mărgelile
Și la cornuri aurită
Pentru tine pregătită.*

Deci isvorul poeziei n'a încetat. Totuș vedem că vechile cântece se pierd, cele noi din ce în ce mai puține și acelea nu mai au trecere.

Nu mai au trecere nici la sate. Vezi că și aici prinde a pătrunde civilizația noastră de mahala, care dacă nu ne dă nimic, ucide în schimb toată frumuseța curată a poeziei populare.

Atingerea cu târgurile, mai ales cu mahalalele în care să sălășluște în deobște, acel curios pospăiu de „civilizație” caraghioasă, prin soldați, slugi, frumoasele poezii ale poporului, isvorite în aerul curat și limpede dela

sat, care poartă în ele toată sănătatea sufletelor din care au isvorit, să schimonosesc, împistritându-se cu cuvinte urite, fără rost și înțeles — trivializându-se în cele mai multe cazuri.

Ți-e jale par'că, când la acelea frumoase versuri bănățene

*Mândruliță din bănat
Nu gândi că te-am uitat.*

Mahalalele noastre au adăugat cântându-se acum și pe la sate și aceste platitudini:

*Lino cu părul buclat
Ce nu-mi stai la sărutat.*

Și iată ce bine se vădește această dămătoare înrăurire a mahalalelor asupra poeziei populare în acel răvaș cu versuri a flăcăului soldat, care are în suflet simțeminte atât de gingașe încât scrie dragii lui carte în tuspătru cornurele, înlăuntru cu mărgelile și pe la colțuri aurite, pentru dânsa pregătită, apoi mai departe continuând:

*Dragă de ți-o mai fi dor
Să-mi trimiți mie scrisori
Pe trei ramure de flori*

adaugă și prinosul „civilizației” ce i-l'a dat târgul care-l face să încheie această frumoasă strofă cu acest așa de urit vers:

C'am fost amândoi amori.

Intrepus cu toată influința sa, ca Franța să trimită imediat trupe suficiente în ajutorul Serbiei. Când Delcassé a auzit apoi că Clemenceau se va opune energic acestei propuneri, el și-a dat dimisia, esoperând însă ca guvernul să aprobe trimiterea a cel puțin 60 mii de oameni. Adecă numai a unei părți din contingentul cerut de el. În acel timp se răspândi în Paris vestea, că în opinia publică a Angliei a avut loc o schimbare temeinică, care s'a manifestat în faptul că *cei mai cu autoritate bărbați politici ai Britaniei au luat pe față atitudine împotriva participării Angliei în acțiunea balcanică*. Politicianii din Londra se provoacă la criza în care se găsește întreprinderea împotriva Dardanelor și care prin retragerea trupelor de pe insula Galipoli amenință să devină și mai acută. În Paris s'a mai știut apoi, că guvernul englez a mers și mai departe și a hotărât ca 1. trupele engleze în număr de 20 mii oameni, cari se întâlniseră în Salonic cu trupele franceze și aveau destinația să meargă în Macedonia grecească, *să fie retrase*; 2. doi generali englezi să plece imediat în Balcani, ca să studieze situația. *Sub impresia acestor știri Joffre a plecat la Londra, ca aruncându-și în cumpănă toată autoritatea să înduplece guvernul englez să-și schimbe hotărârea. Generalisimul francez a sosit pe neașteptate în capitala engleză, unde după lungi și dificile tratative a obținut, că guvernul englez a retras ordinațiunea sa privitor la retragerea trupelor engleze și i-a promis că va mai trimite încă alte trupe în Balcani.*

Lui „Giornale d'Italia” i se anunță din Durazzo: *Situația la granița sârbo-muntegrină e foarte gravă. Mizeria e generală, iar grâu nu se mai găsește. Știrile despre înfrângerea Sârbilor au produs mare neliniște. Se așteaptă intrarea Bulgarilor în Albania. Sârbii au trimis din Tirana trupe la Elbasan pentru întărirea garnizoanei de acolo. Din Monastir a sosit o caravană cu material sanitar, pentru ca să instaleze spitale. A mai sosit și un general sârb însoțit de doi ofițeri ca să facă pregătirile necesare pentru retragerea Sârbilor și să examineze podurile. Orașul Durazzo nu va putea opune rezistență.*

Din Florina i-se scrie „Corriere della Sera”: *După o apărare eroică de 16 zile Sârbii au fost constrânși să se retragă în fața îngrozitoarelor atacuri executate de Bulgari cu forțe covâr-*

Apoi să se mai audă culegerile de versuri populare făcute de casele de câștig jidovești, cari pretind totuși, că fac operă culturală, modernizând în numele esteticii bietele versuri din popor — și se va înțelege de ce curata poezie a poporului azi e pe pragul peririi. Și dureros e faptul, că mai nimic nu se face spre a se pune o stavilă acestor rele înrăuriri. În primul rând la sate între flăcăi și fete trebuie restatornică iarăș dreapta prețuire a versurilor ce ei și le-au făcut. Și în primul rând școala de sat aici își are marea datorie. În locul atâtor anecdote nesărate și afumate ale lui Speranță de care sunt din belșug prin cărțile de cetire ale copiilor, bine ar fi să-și iee locul de frunte tot versurile populare. Sunt doar așa de frumoase și pe înțelesul lor; căci dacă cam greu pot prinde copiii poeziile în metru Alecsandri, apoi ce ușor ar ști ei să-și zică *Mihu Copilul* sau pe *Toma Alinos*, iar ca să scape din vârtoarea peirii prin *prefacere* și uitare multe din versurile ce se mai făuresc și cântă încă pe la sate, ar trebui cât mai degrabă și mai cu hărnicie strânse și publicate de acei ce în adevăr iubesc poezia poporului și *mai ales cât mai în grabă*. Căci în curând multe din frumoasele versuri de azi mai nu s'ar putea cunoaște sub atâtea noi prefaceri moderne a timpului nostru. Aceasta o și face în comitatul nostru (Bihor) cu vrednicie dragă-laşa d-șoară din Ceica-ungurească (com. Bihor) *Aurora Variu*, studentă în filosofie în Budapesta.

Și să-i ajute, Dumnezeu, căci e mare, frumoasă și grea sarcina ce și-a luat-o.

Alexandru Văcărescu.

șitoare. Bulgarilor li e deschis acum drumul spre Monastir. Ei au ocupat înălțimile dela Babuna. Luptele din urmă cari s'au dat pentru pozițiunile Karakal și Ricat, cari mai erau în stăpânirea Sârbilor sunt îngrozitoare. Soldații se măcelăreau cu cuțitele. Sârbii s'au retras spre Prilep și Monastir, dar ei sunt amenințați în mod serios de Bulgarii, cari înaintează la sud de Tetovo. Monastirul e cuprins de panică. Poporațiunea din provincie și refugiații ce vin dinspre nord au revărsat orașul și au mărit confuziunea ce domnește. Doi ofițeri Sârbi cari merg la Salonic au sosit la Florina. Ofițerii se duc ca să ceară ajutor dela comandantul din Salonic al aliaților. Acești ofițeri au declarat:

— *Nu mai avem pâne pentru soldații noștri. Murim cu toții și totuși nu vom putea salva Serbia.*

„Corriere della Sera” scrie că succesele Francezilor la Grașco n'au nici o importanță față cu înfrângerea Sârbilor.

Gustav Hervé cere în „Guerre Sociale” ajutor de urgență pentru armata generalului Sarraïl. Dela izbucnirea războiului — scrie Hervé vedem că se fac atâtea greșeli, încât opinia publică are îndreptățirea să atragă atențiunea guvernului la pericolele ce amenință. Nu putem crede, că armata sârbească se retrage în munți în deplină ordine, pentru ca mai târziu să încece a ataca trupele austro-ungare și germane. Armata sârbească amenințată la aripi să fie învâluită e constrânsă să se retragă spre litoralul albanez și spre Grecia. Cea din urmă linie de retragere pare mai probabilă deoarece în Grecia stau gata de a da ajutor și aliații. E evident că trupele austro-ungare, germane și bulgare se vor duce la Salonic. Dacă nu se vor trimite cu cea mai mare urgență întăriri puternice la Salonic, unde nu se poate opune rezistență, va urma cu siguranță o catastrofă și mai mare pentru aliați, decât căderea Antwerpenului. Hervé termină cu cuvintele: *Ce face Italia? Ce face Rusia?*

Ziarele din Petrograd scriu articole desore soarta Serbiei. Părerea generală a acestei prese e că evacuarea totală a Serbiei e inevitabilă și conducerea armatei sârbești care e conștie de situație, s'a împăcat deja cu soarta inevitabilă a Serbiei.

Intregă pressa din România consideră situația ca *extraordinară de gravă*. Ziarul dlui Marghiloman scrie cu multă căldură despre poporul eroic și face imputări antantei că a lăsat-o pe Serbia să sângereze. Vina cea mai mare o poartă Anglia pentru nimicirea Serbiei. Dar nici Serbia n'ar fi trebuit să uite, că în 1913, când Anglia așteptase în urma atitudinii statelor mici din Balcan izbucnirea războiului mondial, Grey, a adresat către ministrul român la Londra, d. Mișu următoarea telegramă:

Statele mici trebuie să evite cu orice preț izbucnirea războiului mondial, pentru că acest războiu îl vor plăti iarăș numai statele mici.

Serbia părăsită va putea medita acum asupra adevărului spus de Grey.

PENTRU „ALBUMUL DECO- RAȚILOR ROMÂNI”

nu uitați să trimiteți redacției „Românului” grabnic fotografiile vitezilor noștri și informațiunile necesare (locul nașterii, regimentul, vârsta și faptele răspătite cu medalia respectivă).

Idealul românesc și războiul european.

De T. Râșcanu.

IV.

Imprejurările astăzi sunt astfel încât dacă anul trecut vedeam o fatalitate istorică în victoria slavismului asupra germanismului și eram ademeniți nu numai de desfășurarea evenimentelor ci și de cursa ce ne-o întindea înțelegerea, să ne alăturăm ei intrând în vârtejul de foc, azi nu o mai putem face.

Nu mai putem intra azi în acțiune decât alături de Germania, dacă o fi să intrăm.

Pentru că azi e dovedit că Anglia și Franța consimt la instalarea Rusiei la Constantinopol. Azi Anglia și Franța sunt în așa situație încât pot, fără mare pagubă să consimtă la aceasta. Interesul lor de a vedea Germania învinsă primează temerea că Rușii vor descinde în Mediterana. Azi Anglia în special nu mai are motivele de odinioară spre a împiedeca pe Ruși să stăpânească strămtorile, Anglia stăpânește acum definitiv Egiptul și insula Cipru.

Oare nu spunea lordul Salisbury, fost ministru de externe al Angliei: „Constantinopole présente moins d'intérêt pour nous qu'autrefois; c'est en Egypte, c'est a Suez qu'est pour nous la porte de l'Orient, et si la Russie veut reconnaître notre occupation en Egypte, nous ne voyons pas d'obstacles a son établissement un jour éloigné a Constantinopole”.

Și instalarea Rusiei la Dardanele e moartea noastră economică de unde apoi ni se va trage, ca un corolar matematic, moartea politică.

Nu voi explica de ce, pentru că este atât de lesne de înțeles!

Nu mai putem intra azi în acțiune alături de înțelegerea împătrită pentru că nu mai putem avea nici o încredere în Rusia și n'am putea spera niciodată în sprijinul Europei la nevoie.

Nu putem conta decât pe noi înșine.

Idealul românesc nu este unilateral.

Ca atare trebuie să profităm de împrejurarea și de momentul pe care situația ni-l oferă spre a ne mări în direcția în care ne putem mări.

Infrângerea Rusiei ne arată direcția. Ar fi putut fi rândul Ardealului, dar nu e. E rândul Basarabiei.

Ba chiar, azi, după ce posedăm elementele prin cari ne putem edifica indestul asupra bunei credințe franco-anglo-ruse, afirm cu tărie că este pentru România un mare noroc că nu i-a fost dat slavismului să iasă învingător pentru că tristă ar fi putut să fie soarta României de mâne chiar de s'ar fi mărit cu Ardealul.

E norocul nostru că Germania nu poate fi învinsă.

Nu insist asupra motivelor de ordin material precum munițiuni, bani, armament, cât și asupra celor da ordin economic intern care fac deasemenea cu neputință o cooperare a noastră cu Rusia țară eminentamente desorganizată și incapabilă a ne furniza ceva.

V.

Evoluțiunea războiului european, — ori cât ar mai trebui ca el să dureze — se îndrumă de acum către sfârșit. Speranțele aliaților de a doborî „militarismul german” au început să slăbească. S'a crezut la început că va ajunge să nu mai aibă oameni, nici bani, nici munițiuni, nici arme, nici merinde, că va fi redusă la capitulațiune prin foame, — și nu mi-e rușine să mărturisesc că am crezut și eu — dar s'a văzut că în toate aceste direcții Germania era pregătită până în amănunt. S'a crezut de unii la început că Francezii de-o parte, Rușii de alta își vor da rendez-vous la Berlin, (lucru acesta însă nici o clipă nu l'am crezut), și vor dicta acolo pacea Germaniei umilite. Totuși de când Francezii au fost fugăriți din Mülhouse și Rușii s'nopți în Mazovia nu a mai călcat picior de dușman solul Germaniei.

Vedem din contra că Germanii au cucerit și stăpânesc toată Belgia, arondismentele din nordul Franței până aproape de Calais, apoi în Rusia Polonia și Kurlanda; afară de asta au pus pe Austro-Ungaria în stare să-și revie în fire scoțând pe Ruși din Bucovina și Galția, au pus pe Turcia în stare să descurajeze la Dardanele cea mai strașnică tenacitate engleză.

S'a văzut că în fața *ordinei și metodei* destrăbălării, inconștiența, incultura nu pot rezista. S'a văzut că nu se poate înlocui prin *cantitate calitatea*, nici prin *entuziasm și elan forța sistematic organizată*.

Probabil că și fanaticii noștri francofili vor sfârși prin a recunoaște acest adevăr.

În afară de toate aceste superiorități germane vedem că Japonia departe de a trimite trupe în Europa își vede de interesele imperialismului ei local care o mână ușor spre un conflict cu Anglia.

Vedem că Italia nu dă aliaților ei nici un ajutor la fortarea Dardanelor și nici pe frontul anglo-francez, ci își chețuiește forțele pe malul râului Isonzo pe care tot nu-l poate trece.

Ce-o fi însemnând și asta la urmașii lui Machiavel?

Oricâte colonii i-ar curăți Anglia Germaniei, oricâte vase comerciale i-o fi scufundat pe întinsul mărilor, asta pentru Wilhelm II e floare la ureche.

El știe că *aci* pe continent se va hotărî soarta războiului. Aci se va dicta pacea.

Rusia ne mai având posibilitatea după toate înfrângerile să se refacă, aliații neavând pe unde să-i trimită muniții și clocoțirile revoluționare devenind amenințătoare, nu va mai putea rezista multă vreme.

Se pare că războiul intră în faza lui decisivă. Odată Rusia zdrobită va fi ușor Germaniei să deie lovitură mortală Franței.

Pentru idealul românesc lucrurile au luat o lămurită întorsătură:

Germaniei un ajutor dat în momentul oportun i-ar fi de mare utilitate pentru a isprăvi cu Rusia. Acel ajutor două țări îl pot aduce cu mult folos: *România și Suedia*.

În schimbul unei prealabile înțelegeri cu Germania noi am ataca pe Rusia printr'un atac fulgerător aruncând armata noastră peste Prut mai lute de cum am aruncat-o la 1913 peste Dunăre și peste Balcani și am cuceri Basarabia în timp ce Suedia ar năvăli în Finlanda.

Rușilor nu le-ar mai rămâne decât o „splendidă retragere” spre Moscova cum numai ei știu să facă. De altfel e specialitatea generalului Kuropatkin, retragerile în cea mai perfectă ordine.

Acea prealabilă înțelegere cu Germania s'ar putea stabili asupra următoarelor puncte:

1. Autonomia politică a Ardealului;
2. Retrocedarea întregii Bucovine;
3. Anexarea Basarabiei, după războiu.

Cu chipul acesta România ar profita de unicul prilej de a recăștiga Basarabia pe care un secol încă de jug străin ar rusifica-o complect. Ar căpăta o graniță strategică infinit mai bună față de Rusia și ar rămâne singură stăpână pe gurile Dunării unde rezidă tot viitorul ei economic.

Moldova reintregită cu Basarabia și Bucovina ar deveni grânarul țării.

Mi se pare că idealul românesc astfel conceput e mult mai desăvârșit și are totodată și avantajul de a fi mult mai posibil decât acel fabricat în fiecare Duminecă la „Dacia” sau în „Arenă” și în fiecare zi în foile dlui C. Mille.

VI.

O împrejurare — războiul european — vine și ne oferă prilejul de a face un pas mai departe în evoluția dezvoltării noastre naționale, cu mult mai de vreme decât, poate, ne-am fi așteptat.

În fața prilejului și a evenimentelor ce ni l'au dat, noi trebuie să avem inteligența clară a lor, discernământul perspectivelor ce ni se deschid și pătrunderea posibilităților practice.

Totul ne spune că cel mai mare pericol pentru România este Rusia, care vede în noi o piedecă în drumul ei spre Constantinopol și în intențiile ei de stăpânire a deltei Dunării. Interesele noastre economice sunt deasemeni în conflict desăvârșit cu acelea ale Rusiei.

Dimpotrivă interesele noastre politice cât și

economice se întâlnesc cu ale Germaniei. Căci Germania are tot interesul să îndepărteze pe Ruși din regiunile acestea. O Românie mare la gurile Dunării va fi o aliată a Germaniei împotriva dușmanului comun *Rusia*. Pe de altă parte interesele economice vor consolida și mai mult alianța firească a ambelor state pentru că Germania va fi un mare deținator pentru cerealele și petrolul românesc iar România o piață de desfacere a nenumăratelor produse germane — dela cărbunii din Ruhr și până la jucăriile din Nürnberg.

Dacă deasemeni nu pierdem din vedere că Ungaria și Bulgaria sunt prin însăși așezările lor în calea expansiunii panslaviste ne putem ușor da seama ce formidabil baraj contra puhoiului slav ar face o viitoare alianță între Germania, Ungaria, România și Bulgaria cimentată de interesul comun contra dușmanului comun.

Autonomia Ardealului ar fi puntea aruncată peste abisul ce învrăjbește astăzi ambele națiuni.

Cu Bulgaria ne mai având nici un motiv de dușmănie, România ar putea trăi în bune raporturi cu atât mai mult cu cât Bulgaria are interese la fel cu ale noastre.

Eu cred de altfel, că politica de mâne a României va fi o politică de apropiere strânsă de Germania, Ungaria și Bulgaria, la care aș putea adăoga pe Turcia și chiar Grecia.

Turcii — cu germanismul învingător — e probabil că nu vor fi îșgoniți de pe bucățile de teritor ce le-a mai rămas în Europa, ci vor fi păstrați ca păzitori ai Strămtorilor.

De sigur că de fapt Germanii vor fi stăpâni la Constantinopol și întregul imperiu otoman din Asia — străbătut de linia Bagdadului — va cădea în exploatarea economică germană.

Cu chipul acesta iată cum vechiul „*Drang nach Osten*” al Germanilor ar lua o nouă înfățișare mult mai simpatcă pentru România la care, împreună cu Ungaria și Bulgaria — eventual Polonia — ar colabora.

Că politica de mâne a României va fi o politică de strânsă prietenie cu Germania o zic și francofilii noștri de astăzi, și toți cei ce sunt azi prieteni ai triplei-înțelegeri, căci și dlor simt în mod cam vag că pericolul de mâne din Rusia va veni și vom avea nevoie de spate, contra Rușilor. Ei singuri spun că războiul viitor se va da de Europa contra Rușilor.

Nu mai că azi ei nu văd mai departe decât vârful nasului lor.

VII.

Concluzia? Cititorul pentru care ideal național sau ideal românesc nu va să zică numai „*Ardeal*” a și tras-o singur, și încă foarte lesne.

Buhăești, 1915.

(„*Politica*”).

Comunicate oficiale despre mersul războiului.

Biroul telegrafic ungar ne trimite spre publicare următoarele comunicate oficiale:

Budapesta, 18 Noembrie. — Se comunică dela cartierul general:

Pe frontul rus: Situația e neschimbată. Cu ocazia curățirii terenului de luptă dela Tartorisk ni s'a prezentat viul tablou al succeselor raportate. Inamicul a suferit grozave pierderi. Până acuma am îngropat 2500 Ruși și am numărat 400 morminte proaspete. Am luat pradă de războiu mai multe mii de puști și alte muniții de războiu. Prada de războiu crește încă. La malul vestic al Styruului, inamicul își făcuse patru pozițiuni continuative bine întărite cu obstacole de sârmă și edificări rezistente. Bucătării de tabără cu barace bine întărite și grajduri dovedesc că inamicul se instalase acolo pentru iarnă.

Pe frontul italian: Italianii nici ieri n'au început nou atac. Contra coastei nordice a muntelui San Michel, a Zagorei și spre sudvest de San Martino, au încercat înaintări slabe, pe cari le-am respins. Azi de dimineață Gorița este expusă unor canoade vehemente. În ora dintâi, vre-o 400 canoane au căzut în oraș. Partea orașului vechiu a Rivei, a fost bombardat de focurile avionilor noștri din direcția Altissimo. Au aruncat bombe asupra cazărmilor din Belluno.

Pe frontul sudostic: Pe lângă toată vremea nefavorabilă urmărirea dușmanului se continuă cu succes. Spre nord dela orașul Nova trupele noastre se apropie de sectoarele dela Uvat. Comuna Javor este în posesiunea noastră. Spre sud în ținutul din jurul Jancov ne-am apropiat de piscurile pasului Golia-Planina. Trupe germane au parcurs jumătatea drumului înaintând de către ost în direcția Ibarului spre Caradag și au par-

curs Capaonic-Planina. Trupele generalului Gallvitz trecând peste comuna Cursumlia Jefuită de Sârbi, au înaintat spre sud. Trupele bulgare prin lupte au ajuns piscul Radan și ținutul sudostic dela acest munte.

Berlin, 18 Noembrie. — Se comunică dela marele cartier general:

Pe frontul occidental: Englezii au pornit ieri un atac neașteptat contra pozițiilor noastre de lângă drumul din Armentieres la Mesine, l-am respins însă. În Argonee am descoperit planul Francezilor de-a submina un tranșeu de-al nostru. La timpul său încă am evacuat acest tranșeu.

Pe frontul oriental: Situația neschimbată.

Pe frontul din Balcan: Trupele aliate au atins linia ce se întinde începând dela Javor, spre nord dela Rașca peste Cursumlie și Radan până la Oruglița. Cursumlie a fost găsit de trupele noastre evacuat și pustiit de Sârbi. Am făcut prizonieri mai multe sute de Sârbi și am luat câteva tunuri.

Unde-i unul nu-i putere.

„Auf Ihr Anbot vom 14. X. 1915 auf Konfektionierung v. Pelzwesten, wird nicht reflektiert”.

Iată în sfârșit și ceea ce era de prevăzut, decizia ministrului de războiu prin care cojocarii noștri din Lugoj n'au căpătat lucru. Pe la Sibiu și pe alte locuri va fi la fel.

Faptul este plin de învătătură. Încă odată ni s'a arătat în mod cu totul plausibil importanța organizării industriei noastre. Dacă avem o centrală a meseriașilor români, și centrala făcea un ofert colectiv, nu ne venea răspunsul cum ni-a venit.

Centrala știa și putea să impună altă rezolvire. Pare-mi-se în August s'a luat dispozițiunea ca ofertele pentru lucrări pe seama armatei să se facă prin camerele comerciale, cari la rândul lor au să facă la fieștecare ofert observarea „demn de încredere”, sau contrarului.

Evident că sârmanul maistor Laie sau badea Ion opincarul, sau oricum s'ar numi acești mici dar mari în moralitatea lor, singuratici nu pot trezi „increderea” camerei comerciale. În fața unei centrale însă care garantează cu sute de mii și cu convingerea unei opinii publice se schimbă situația.

Meseriașii noștri vor avea de suferit în lupta cu greutate potrivite de a nimici definitiv și puținul ce-l avem în industria noastră. Materialul prim este rechiziționat și afară de olari puțini vor mai putea continua lucrul. (La olari lipsa materialului pentru foc va cauza greutatea mai mari). Mi s'a zis — „dar nici n'a mai rămas cine să lucreze”. Este trist, dar nu și stare faptică. Mai sunt, har Domnului, chiar foarte mulți meseriași pe acasă. Atâția încât a-i putea cu dâșii bine organizați, cuceri întregă piața Ungariei. Dar chiar numai unul să fie, și nu se va da pierzării cetatea!

Departee văd o lucrătoare, și la lumina obosită a lampei șede gârbovit bătrânul maistor. În cea din urmă piele coase cele din urmă firicele de mătăasă; roșii, galbene și albastre și negre...

Scapă acul și se lasă răpit. Vede odaia curățită și lumini pe masă și între lumini lada... — lada țelului! Și țelmaistoru eu „râmicu” de cheie, semnul puterii în mână, și se învârte maistorița printre goști cu „conciul” ei de mătăasă neagră, cu laibăr cu copcii de argint, și cu cămașa cu mâneci cu ciur. Și vinul negru, și lăutarii...

Și apoi a urmat liberarea industriei. A urmat libertatea și contele Széchényi a zis la Pesta că va fi bine...

O lacrimă scapă pe o corespondență albă. I-a venit din Viena. Este scrisă nemțește: „Auf Ihr Anbot wird nicht reflektiert”!

O împătură frumos și o pune la meștergrindă.

Tu dragă nepoate când vei răsfoi peste zeci de ani filele îngălbenite ale „Românului” caută cartă și o cetește.

Să știi că pentru tine s'a fixat momentul acesta din viața noastră în anul învățăturilor. Să știi prețui ceea ce tu vei avea pentru că noi nu am avut, **organizația**.

Viena, 18 Nov.

Al. S. Iorga.

Anglia — la răspântii!

Din ședința Camerei Comunelor.

Acuzele dlui Churchill. — Destăinuirile senzaționale ale dlui Carson despre părăsirea Sârbilor. — Englezii despre pace!

Arad, 19 Noembrie.

Azi avem noi amănunte ale discursului dlui Churchill rostit în ședința dela 15 Noembrie a Camerei Comunelor. Aceste amănunte ne destăinuiesc cu o obiectivitate istorică situația Angliei. D. Churchill acuză în mod deschis guvernul englez și pe amiralul lordul Fisher. D. Churchill a dovedit Camerei cu date — pe cari le-a depus în mâinile primului procuror al statului d. Smith — că dsa nu are nici o vină pentru eșecul dela Dardanele. Spune că dsa a forțat numai acțiunea flotei, care a avut reușită, dar a fost contra acțiunii combinate, care nu a putut fi executată cu destulă forță și celeritate. Ia responsabilitate pentru cea dintâi, dar pentru cea din urmă răspunderea cade toată asupra lordului Fisher.

A produs mare senzație în Cameră declarația dlui Churchill că *peste întreg anul dsa a fos contra ofensivei din Apus, ci a stăruit foarte mult ca Anglia să ocupe Constantinopolul cu orice preț.*

O altă senzație a adus Camerei lordul Carson, care și-a motivat ieșirea din cabinet pe refuzul guvernului de a da ajutor Serbiei. Pe care guvernul numai după trei săptămâni — după ieșirea dsale din guvern — s'a hotărât totuși să-l dea.

Discursul dlui Trevelyan a dat un caracter aproape tragic discuțiilor Camerei. D. Trevelyan este cel dintâi reprezentant al parlamentului englez, care în decursul actualului războiu a îndrăznit să exprime cuvântul: *pace.* Oratorul polemizează cu declarațiile rostite ieri ale dlui Churchill, pentru continuarea războiului, fie chiar mai mulți ani, dacă se cere, fiindcă Germania numai printr'un războiu de lungă durată poate fi învinsă. D. Trevelyan califică această declarație a dlui Churchill de sanquinică în care oratorul vede un dezastru pentru Anglia, cât și pentru Germania. Oratorul cere ca Anglia să înceapă tratative cu Germania, deoarece după părerea dsale și fără de lupte se poate obține îndepărtarea Germaniei de pe teritoriul Belgiei.

Dar pe Anglia n'o doare capul de Belgia. Asta o dovedește, pentru cei cari mai dubitează, d. Bonar Law. D. B. Law respinge propunerea dlui Trevelyan pe motivul, că discursul dlui Trevelyan e lipsit de orice valoare practică. Poporul și parlamentul englez vreau să învingă, iar nu să negocieze, a terminat d. B. Law.

Dar, cât de mare e deosebirea de păreri între parlamentul și între poporul englez, asta o dovedesc nu numai recrutările silite, nu numai continua emigrare, ci și teroarea de care guvernul se folosește pentru impunerea punctului său de vedere. Abia își rosti d. Trevelyan discursul, în favoarea păcii, imediat luă cuvântul deputatul liberal d. Bant, care anunță Camerei că pentru viitoarele alegeri parlamentare alegătorii din circumscripția electorală a dlui Trevelyan au hotărât să ofere altui candidat mandatul acestei circumscripții.

În ședința dela 15 Noembrie n. a Camerei Comunelor în răspunsul său unei interpelații, d. Asquith declară că secretarul războiului e

membru natural al consiliului de războiu și el va participa la ședințele acestui consiliu când vor cere trebuințele. Respinge propunerea relativ la invitarea secretarului de stat din India la ședințele consiliului de războiu, ca nu cumva această corporație să să mărească prea mult. Răspunzând altei întrebări d. Asquith declară, că obligativitatea generală a serviciului militar nu se poate introduce fără aprobarea parlamentului.

La întrebarea liberalului Aldens, d. Asquith declară, că *dsa e gata să primească o delegațiune a deputaților în chestia obligativității serviciului militar.*

Acuzele dlui Churchill împotriva guvernului.

Faptul, că nu iau loc în băncile dintâi ale opoziției, nu înseamnă o critică împotriva acelor cari sed în acele bănci. Nădăjduiesc ca tot în acele bănci să pot vedea pe d. Carson la toate ședințele Camerei.

Vorbind despre expedițiunea dela Antwerpen, d. Churchill spune: Proiectul original în această chestie emanează dela d. Kitchener și dela guvernul francez. Eu am avut numai un rol secundar în ce privește proiectul dlui Kitchener relativ la ocuparea din partea noastră a Antwerpenului. După consiliul de miniștri care s'a ținut în 2 Octomvrie am plecat imediat la Antwerpen. Pe cale telegrafică am făcut guvernului englez și francez propunerea ca Belgia să continue opunerea rezistenței.

În răstimp de trei zile guvernul aveau să dea un răspuns definitiv, dacă trimit trupe, și cât de numeroase vor fi aceste trupe. Ambele guverne au acceptat propunerea făcută de mine și au hotărât să trimită ajutoare. E fapt, că operațiunile militare au început târziu, dar aceasta nu din vina mea. În 6 Septemvrie am atras atențiunea miniștrilor asupra gravei situații a fortăreței Antwerpen, dar până la 2 Octomvrie nu se făcuse nimic.

Proiectul expedițiunii la Dardanele a fost desbătut în mod foarte amănunțit. Nu era aceasta o acțiune de diletantism neglijabil. În Decemvrie începu amiralitatea proiectarea unui atac militar combinat pe uscat și pe apă prin surpriză. D. Kitchener a declarat că dsa nu se poate lipsi de trupe. Primul proiect nu intenționa un atac contra peninsulei Gallipoli. Proiectul a fost examinat de ministrul francez d. Augagneur, care l'a aprobat. Prima bombardare a forturilor externe a străbătut în Balcani ca un curent electric și imediat s'a manifestat o repercusiune din partea Italiei. În luna lui Martie a urmat o oarecare lăncezeală a operațiilor. Bateriile mai mobile ale inamicului începură să devină neplăcute. După aceasta s'a hotărât executarea unui atac combinat pe uscat și pe mare împotriva inamicului. Am regretat luarea acestei hotărâri și mai bucuros aș fi dorit o continuare a operațiilor din partea flotei, dar în această privință n'am întâlnit aprobarea lordului Fisher. Fisher nu dăduse o conduceră clară ce privește operațiunile flotei și nici ulterior nu dăduse sprijinul necesar. Dacă a desaprobat operațiunile, în cazul acesta el putea să-și expună părerile în consiliul de războiu. Iau răspunderea pentru operațiile militare, dar pentru ceaaltă, iau răspunderea numai cât mă privește ca ministru de resort. Operațiunile flotei au necesitat oare o imediată operațiune militară? Și fost-a oare trebuință să se persiste pe lângă această hotărâre? După atacul dat la 18 Martie noi incontestabil puteam să suspendăm operațiunile flotei. Operațiunile armatei de uscat au început numai la 25 Aprilie. Dacă știam atunci aceea ce știm astăzi, cu toții am fi tolerat stîrbirea autorității ce putea să rezulte în urma suspendării operațiilor dela Dardanele.

Hotărârea ca operațiunile flotei să fie succedate de operațiunile armatei de uscat, a fost absolut independentă de operațiunile anterioare. Am aderat și eu la această hotărâre,

dar principiul atacului contra peninsulei Gallipoli îl vedeam în celeritate și energie. O incetinelală a înaintării și cu pauze mai lungi ar fi fost foarte primejdioasă, iar pe de altă parte trupele pe cari le avusem pe malul peninsulei întreagă vara se găseau numai la câteva mile departe de victoria definitivă. Un atac ca și pe cel pe care l-am dat contra inamicilor noștri la Neuve Chapelle, la Loos, sau la Souchez ar fi hotărât soarta armatei turcești. *Întreg anul am stăruit guvernul să nu inițieze nici un atac pe frontul occidental, ci să concentreze toate forțele pentru ocuparea cu orice preț a Constantinopolului. Acum situația e cu totul alta.*

D. Churchill termină spunând, că depune în mâinile primului procuror al statului, d. Smith, toate actele sale, pentru ca să-i apere interesele în Camera Comunelor.

Destăinuirile senzaționale ale dlui Carson.

D. Carson polemizează cu declarațiile recente ale dlui Grey, rostite în chestia politiceii față de Serbia. Oratorul spune, că *ceace a spus d. Grey nu era de nici o importanță, ci tocmai potrivite pentru seducerea opiniei publice. Într'adevăr guvernul a hotărât să nu trimită ajutor Sârbilor. Guvernul numai mai târziu, la trei săptămâni, după ieșirea dsale din guvern a hotărât să trimită Serbiei ajutoare, după vizita dlor Joffre și Millerand la Londra.*

D. Asquith neagă ceace a spus d. Carson despre hotărârea guvernului.

Chestia păcii. — Discursul dlui Trevelyan.

D. Trevelyan spune, că acum primește confirmare presunțiunea, că guvernul așteaptă urmarea învingerei dela exhaurirea inamicului. Numai oamenii sanquinici pot să aibă atari speranțe că războiul actual, dacă se așteaptă decisiunea pe atare bază, s'ar putea termina înainte de șase ani. Dar în o atât de lungă vreme ce se va alege de noi și ce se va alege de lumea cealaltă? Un războiu de exhaurire poate rezulta un ireparabil și complet dezastru pentru Anglia, întocmai ca și pentru Germania.

De sigur voui fi osândit pentru că am rostit cuvântul pace. Dar eu nu vorbesc despre o pace, care ar trebui încheiată cu orice preț. Am spus, că avem anume pretenții, fără de cari nu putem termina acest războiu. Dar nu văd nici o necuviință sau înjosire în faptul, dacă prin negocieri am nizu să obținem realizarea scopurilor noastre. Nu s'ar putea nimic obiecționa, dacă, fie chiar prin atari negocieri, s'ar putea ajunge la o îndepărtare fără de luptă a Germaniei de pe teritoriul Belgiei. Sperez, că, dacă se va îmbia prilejul, guvernul arătând că e gata să păsească pe calea tratativilor, va face încercări pentru obținerea aspirațiilor naționale. Dacă s'ar întâmpla ca guvernul să refuze propunerile de pace, ce i-s'ar face, cel puțin să ne comunice și nouă textul acelor propuneri.

Discursul ministrului Bonar Law.

Azi pentru prima-oară am auzit discursuri, de cari vom mai auzi până la sfârșitul războiului. De altfel aceste sunt lipsite de orice valoare practică. Antevorbitorul pleacă dela ideia, că guvernul nu ar fi aplicat să obțină prin tratative pașnice scopurile, la cari năzuiește prin războiu. Dar, întreb, este cineva care într'adevăr să dea crezare acestui lucru? Doară și oratorul însuș a arătat inutilitatea unor atari discursuri. Antevorbitorul cere ca Germania să evacueze Belgia, să cedeze Alsacia Lorena și să-și dea asentimentul la învingerea principiului național în lume. Crede cineva că Germania va ceda Alsacia-Lorena și Polonia, fără ca mai înainte s'o fim învins? Cunoaștem cu toții ravagiile războiului. Cu toții dorim sosirea momentului terminării războiului, care să se întâmple cu cinste și fără de primejdierea siguranței țării. Va veni vremea, când se va putea răspunde în mod absolut mulțumitor la atari discursuri. Astăzi, însă, acest lucru nu e posibil. *Parlamentul și poporul sunt hotărâți să lupte fără șovăire pentru ajungerea scopului pentru*

care am tras sabia, ca să terminăm cu bine acest războiu ce ni s'a impus.

Cel din urmă orator, d. *Baut* (liberal) spune că alegătorii dlui *Trevelyan* au hotărât că la viitoarele alegeri parlamentare să ofere altui candidat mandatul respectivei circumscripții electorale.

Predici în catedrală.

— Un răspuns. —

Sub acest titlu publicasem în Nr. 58 dela 4 Iunie al „Telegrafului Român”, un articol ocazional relativ la necesitatea și folosul predicii în viața noastră religioasă. De încheiere făceam următoarele constatări: „Laboriosul prof. Dr. Nic. Bălan a avut o inspirație originală, când a redat publicului din catedrală două din frumoasele predici ale lui I. Keszler. D-sa a reprodus cu unele excepții destul de fidel expunerile pline de avânt religios ale nimitului predicator, ceace dovedește că și-a câștigat o abilită rutină de memorizare. Și aceasta încă este o calitate, deși nu cea mai esențială, pentru un predicator dela care suntem în drept să așteptăm predici originale. Catedrala noastră merită să i-se facă cât mai adeseori cinstea unor predici originale înălțătoare. Și suntem siguri, că predicatorii noștri ne vor da aceste prilejuri de mângăere creștinească, nu numai pentru a le aprecia hărnicia și talentul, dar și pentru motivul de a-și justifica titlul de *teologi*, ce se tâlcuiește cuvântători de Dumnezeu.” În consecință am accentuat necesitatea *originalității* în predică, justificată mai ales atunci, când avem înaintea noastră un profesor de teologie cu 10 ani de activitate.

În urma acestui articol al meu de ordin *principiar*, „Telegraful Român” tipărește în Nr. 59 dela 6 Iunie următoarea notiță de reparație: „Predici în catedrală. Din scâpare din vedere articolul publicat sub titlul acesta în numărul trecut al ziarului nostru, a apărut nesemnăt. Ținem să declarăm la *insistența* dlui prof. Dr. N. Bălan, că articolul nu e al redacțiunii, ci al dlui Dr. Ion Mateiu, reprezintă deci vederile și părerile autorului, cu cari redacțiunea ziarului nostru nu se identifică. D. prof. Dr. Nic. Bălan, are, după părerea noastră, o reputație bine stabilită ca predicator original și ca scriitor bisericesc”. Îndată după apariția acestei notițe, injurioasă pentru mine și rușinoasă pentru d. Dr. Nic. Bălan (povestea ei o pot spune la nevoie) am dat un răspuns, în care-mi exprimam părerea de rău pentru procedura africană a redacțiunii. Totodată declarăm, că certificatul de capacitate, pe care și l-a scos d. Dr. N. Bălan, nu infirmă întru nimic principiul *originalității* omiletice subliniat de mine. Răspunsul meu s'a și cules în corectură. Gândindu-mă însă mai liniștit asupra chestiunii, am crezut că în zilele grele prin cari trecem e mai cuminte să curm o discuție oțioasă, decât să dau prilej de scandal preoției și învățătorimii noastre. Astfel am suprimat răspunsul meu. Se vede însă, că d. Dr. N. Bălan, profesorul de *morală* creștină dela Seminarul Andreian, nu era condus de aceleași principii creștinești. Deși își luase satisfacția nemeritată, prin redacția „Telegrafului Român”, nu s'a mulțumit cu atât. D-sa uitând probabil, că cea mai frumoasă răzbunare este uitarea și iertarea, a fiert 5 luni de zile în frământări foarte puțin evlavioase, ca într'o notă subliniară a celui mai proaspăt număr al „Revistei teologice” (Nr. 9—12 pag. 174), să poată isbucni la adresa mea în următoarele insulte: „A fost atacul unei răutăți neputincioase a unui necompetent doctor în drept și funcționar în rezortul școlar al Consistorului arhidiecezan (deci necompetent în *postul* lui, decum în alte chestii!) care n'a îndrăznit până acum să urce nici măcar treapta cea dintâi a amvonului catedralei noastre”.

Firește că în fața unei astfel de judecăți creștinești, foarte competentă și inapelabilă, mă simt deslegat de orice răspuns.

Publicul cititor însă și mai ales preoțimea noastră, va avea un trist prilej să mediteze asu-

pra admirabilei noblețe sufletești și bunătății evanghelice, de care profesorul de *morală* d. Dr. N. Bălan dă dovadă în aceste tiparuri lipsite de orice „răutate neputincioasă”.

Sibiu, 2 Noembrie 1915.

Dr. Ioan Mateiu.

Situația în Grecia.

Nota Greciei despre trupele Inteligerii debarcate la Salonic. — Presa franceză amenință. — Un ziar italian despre distrugerea orașelor grecești. — Denis Cochin în Atena.

Arad, 19 Noembrie 1915.

Str Edward Grey l-a primit ieri în palatul ministerului de externe pe ministrul grec la Londra, care i-a prezentat autorizat de guvernul său o notă diplomatică, în care se accentuează, că Grecia păstrează antantei sentimente de prietenie și nu plănuiește nici un act ostil împotriva trupelor antantei debarcate la Salonic. Grey a luat la cunoștință aceste declarații, întrebându-l pe ministrul grec, ce garanții e aplicat să dea guvernul grec, că trupelor antantei de fapt nu li se va întâmpla nimic, deoarece ministerul de externe are cunoștință că factorii responsabili din Grecia au declarat că vor desarma trupele sârbești și ale antantei. Grey l-a rugat pe ministru să facă în privința aceasta imediat întrebare la guvernul grec care întrebare o va adresa de altcum și ambasadorul englez la Atena în urma instrucțiunilor primite. În sfârșit, Grey a întregat că oare dispozițiile regelui și ale guvernului grec, între cari e și dizolvarea parlamentului antantofil, nu ar putea fi interpretate ca acte ostile antantei. Ministrul grec a reflectat, că deși aceste întrebări privesc numai politica internă a Greciei, și nici decum pe Anglia, totuși va răspunde la ele. Dizolvarea camerei — a spus ministrul nu a urmărit alt scop, decât consolidarea internă a Greciei și crearea neatârării guvernului de majoritatea opoziției.

Presă franceză reprezintă față de Grecia și acum punctul de vedere, că Grecia trebuie să ia o hotărâre decisivă. Împătrita înțelegere în nici un caz nu poate tolera ca trupele antantei și trupele sârbești, cari s'ar retrage eventual pe teritor grecesc, să fie desarmate. Tratatul cu Grecia au fost de o durată prea lungă. Flota concentrată la Malta ar trebui trimisă în apele grecești, ca, în caz dacă Grecia nu va lua o hotărâre în timpul cel mai scurt, să înceapă bombardarea coastelor grecești. Din zi în zi e tot mai evident, ca binevoitoarea neutralitate, promisă de Grecia să o păstreze față de antantă nu concordează cu interesele aliaților și ale Germaniei.

Lui „Berliner Tageblatt” i-se anunță din Genf: Ziarele franceze publică din sursă pretinsă demnă de încredere din Atena, care spune, că cercurile competente din Grecia speră că se va încheia un acord greco-bulgar.

Londonezul „Central News” publică următoarea telegramă din Londra: Sunt știri pozitive că regele Constantin al Greciei a vândut Serbia. Grecia a încheiat încă în Octomvrie un acord secret cu Bulgaria, prin care Bulgaria s'a obligat a da ajutor Greciei să ocupe Albania, iar Grecia a luat obligamentul să nu sprijinească trupele debarcate ale antantei.

Presă italiană aprobă noul demers întreprins de antantă la guvernul grecesc. „Secolo” scrie că Phaleron ar servi ca o bază excelentă pentru cele mai mari crucișătoare. Dela Phaleron până la posta regală grecescă sunt numai 9 kilometri. Pireul e foarte ușor de blocat și de ocupat. Prin operațiunea aceasta ar reuși izolarea Peloponezului de peninsula greacă. De altcum toate orașele mai mari grecești pot fi distruse prin o bombardare de pe mare.

Agenția Havas anunță: Ministrul francez Denis Cochin a sosit la Atena.

Războiul european.

Grey despre atacarea Bulgariei.

Bern. — „Daily Telegraph” scrie că în ședința camerei comunelor un deputat a întrebat guvernul că oare Serbia cerut-a permisiune dela aliații pentru ca să atace Bulgaria, prevenind atacul acesteia și de ce i-s'a refuzat aceasta cerere. Grey a răspuns, că Serbiei i-s'a adus la cunoștință că poate ataca Bulgaria înainte de ce aceasta ar termina mobilizarea armatei, dar ministrul de externe englez n'a trimis nici o instrucțiune în privința aceasta ministrului englez la Niș. Grey e de părere că Serbia n'a atacat Bulgaria din motive politice și diplomatice și în consecință n'a atârnat de ministrul de externe englez.

Greciei i-s'a acordat împrumutul de 40 milioane.

Bern. — „Corriere della Sera” i-se anunță din Londra că Anglia, Franța și Rusia au pus la dispoziție Greciei împrumutul de 40 milioane.

Aliații în Salonic.

Copenhaga. — Se anunță din Atena: Francezii au transportat din Salonic în valea Vardarului cea mai mare parte a materialului lor de războiu. Până cum au plecat din Salonic în Serbia 9 regimente franceze. Aliații s'au instalat după placul lor în Salonic și fac orașul bază pentru operațiunile lor în Balcani și în acest scop nu cruță banii. Ofițerii au închiriat toate locuințele libere din oraș. Grecii au pus la dispoziția antantei cel mai confortabil spital militar al lor.

Comunicația între bivuacurile aliaților și Salonic e mai intensă decum era până acum. În apropiere de vila *Alatini*, în care după cum se știe petrecuse o vreme *Abdul Hamid*, Englezii și Francezii au construit hangare și de aci își iau sborul zilnic aeroplanele antantei.

Berlin. — Corespondentul din Genf al lui „Vossische Zeitung” scrie: „*Matin*” anunță că la Salonic au sosit crucișătoare engleze și franceze și monitoare engleze, cari au debarcat trupe numeroase și considerabile cantități de alimente și material de războiu.

Sârbii se pregătesc să dea lupta decisivă.

Atena. — Conducerea armatei sârbești face pregătiri, ca să dea lupta decisivă pe linia Raska—Mitrovița—Pristina.

Bulgarii retrag trupele dela granița Greciei.

Sofia. — Bulgarii au retras toate trupele dela granița Greciei, la granița României însă trupele bulgare rămân la locul lor și pe mai departe.

Flota rusă în fața Varnei.

București. — Ziarul „Universul” află din Tulcea că 15 vapoare de războiu rusești din Marea Neagră circula de două zile în apropierea coastei bulgare la Varna.

— „*Minerva*” află că s'a și produs o luptă navală între flota rusă și cea turcească. Amănunte lipsesc.

Ministrul Mortun a lucrat cu regele.

București. — D. V. Mortun, ministru de interne, a lucrat ieri dimineață, cu M. S. regele.

Situația dificilă a Greciei.

București. — Ziarul „Steagul” scrie: Situația Greciei va deveni în orice caz, după terminarea campaniei în Serbia, din cele mai delicate. Cu armate străine urmărite pe teritoriul ei de armatele germano-bulgaro-turce, și cu flota aliaților în jurul coastelor ei, ea va putea păstra neutralitatea numai printr'un fel de suspendare a ființei ei ca stat suveran și independent.

Noul atașat militar turc la București.

București. — Colonelul Kemal-bey, din statul-major, a fost numit atașat militar al Turciei la București.

lor în Serbia. Ei însă se împacă mai bucuroși cu această viață miserabilă și nu vor să știe nimic de patria lor nimicită.

Drepturile reciproce ale națiunilor balcanice în războiul actual. Citim în „L'Indépendance Roumaine” dela 16 Noembrie: *Alături de Sâmbătă a avut loc la ora 6 d. a., în localurile institutului de studii sud-est-europene inaugurarea cursurilor anuale. D. profesor N. Iorga a ținut o conferință despre: Drepturile reciproce ale națiunilor balcanice în războiul actual.*

Eminentul conferențiar a arătat că fiecare popor balcanic invocă astăzi drepturile istorice și fiecare încearcă să le justifice cu amintirile cele mai vechi.

Nici un popor balcanic nu poate, cu toate aceste, — a susținut d. Iorga — să ia ca bază intențiilor lor de cucerire faptele trecutului, pentru că întreg trecutul a fost o renegare a ideii de naționalitate. Toate agitațiile evului mediu n'au influențat asupra Bulgarilor, Sârbilor și Grecilor.

În cursul secolilor, și mai ales în al XVII-lea și XVIII-lea numeroase schimbări s'au produs în viața sufletească a popoarelor balcanice.

În Tracia pretutindeni națiunile s'au înlocuit unele pe altele. O asemenea mișcare s'a produs și după războiul din 1913. Sârbii au trecut în Macedonia bulgară, Grecii și Bulgarii au părăsit teritoriile ocupate reciproc de statele învecinate.

Parastas pentru dna Elena de Mocsonyi. Marți în 16 Noembrie n. s'a celebrat un parastas în capela gr. or. română din Budapesta pentru răposata doamnă Elena de Mocsonyi, văduva marelui Alexandru Mocsonyi. Au participat: Contesa Bethlen, multe rudeni și cunoscuții familiei Mocsonyi și contelui Bethlen, precum și familia Dr. Babes.

Pictorul Octav Băncilă. Cetim în „Viitorul” din București: Dminea 1 Noembrie st. v. s'a deschis la Ateneu, în sala bibliotecii expoziția picturii ieșan O. Băncilă.

Octav Băncilă este cel mai caracteristic pictor al nostru. În pânzele sale se încheagă viguros viața chinată a țărânilor noastre. În pânzele lui ne va fulgera până în inimă: icoana robului umilit al brazdei; îi vom vedea încovoiat, strângând, să rupă, coarnele plugului; îi vom auzi șuerul răsufării impletindu-se cu resularea ferbinte a boilor; îi vom vedea prășind în arșița lui cuptor, porumbul pipernicit și sfârșit; îi vom zări, cu pletele în vânt, sămănând, cu gestul lui august, îl vom auzi doinind din fluier, în taina serii, — și vom simți venind, de departe, din negura satelor, suflarea de ghiță a tragediei poporului nostru.

Cel dintâi sbor a lui Santos Dumont în America. După știrile comunicate de zierele din New York, aviatorul brazilian Santos Dumont care a sburat în Europa înainte cu 9 ani cu aparatul său „mai greu decât aerul”, acum și-a făcut cel dintâi turu aerian în America. Acest eveniment s'a petrecut la 15 a lunii trecute în Long Beach. Santos Dumont a sosit în port însoțit de mai mulți membri ai clubului aerian din Brazilia și America, s'a așezat într'un aparat Curtis, cârmuit de pilotul Burusides și-a făcut mai multe curbe deasupra mării. În urma lui admiralul Peary a făcut din plăcere un drum aerian. Fără să vrea a avut parte de agitațiile unui sbor îndrăzneț. La înălțime de 500 metrii aparatul magnetic și-a sistat funcțiunea, motorul s'a oprit pe loc și pilotul a fost necesitat să coboare cu distinsul călător printr'o aterizare bruscă.

Iarna pe frontul din Flandra. „Agenția Reuter” anunță următorul comunicat al cartierului general occidental englez: În Flandra s'a început iarna, după ce drumurile au devenit o mare de noroi în urma ploilor continue. Peste zi lucește soarele, dar e frig; noaptea îngheață strașnic. Din cauza timpului neprielnic, operațiunile stagnează, numai pe unele sectoare se mai dau lupte de artilerie. Platoul nr. 60 și împrejurimea lui este abundat de granate. Un aviator dușman a aruncat bombe asupra pozițiilor noastre, în apropierea întăriturii a opta. La toate atacurile, artileria noastră a răspuns cu energie.

Accidentul regelui Angliei. Ziarele din Londra aduc următoarele amănunte referitoare la accidentul regelui Angliei: Regele a călărit un cal pe care nu călărise încă. Calul, era de altfel un cal militar, de rasă, care s'a speriat de aclamațiile soldaților, s'a ridicat în două picioare, și luncându-i picioarele dinapoi pe terenul muiat de ploaie, a căzut. Regele a căzut sub cal, suferind leziuni grave însă nici un os rupt. Regele a fost chinuit de mari dureri în cursul drumului ce l'a făcut în automobil până la proxima stațiune de cale ferată. În cursul drumului întreg vărsa ploaia. La gară regele a fost așezat într'un spital de vagon, unde și-a exprimat dorința de a preda în persoană ordinul crucii Victoria unui soldat eroic, care-i fusese prezentat spre distincție. În curând a și apărut soldatul și a rămas stând în fața patului în care zăcea regele. Soldatul a ingenunchiat, iar regele s'a ridicat puțin pentru ca să prindă crucea pe pieptul eroului, însă a fost astfel de slăbit încât a recăzut pe perini. Crucea a fost apoi prinsă de un ofițer pe pieptul soldatului.

Canalul Mânecii a fost parcurs în spitalul de pe vaporul „Anglia”, în care afară de rege erau așezați alți cincizeci soldați răniți. Acest drum a fost cât se poate de neplăcut, regele însă suferea cu răbdare. Dela malul englez până la Londra a fost dus cu spitalul *Queen-Mary*, iar dela gara Victoria până la palatul Buckingham a fost transportat cu un automobil de salvare, în care a fost îngrijit de două călugărițe, una engleză și una din Canada.

Este interesant că sora călugăriței engleze, îngrijise pe regele Eduard, pe vremuri când se îmbolnăvise de febră tifoidă. *Regele a avut cumplite dureri*, astfel încât automobilul n'a putut înainta decât cu o viteză de 13 km., care la urmă a trebuit redusă la 5 km.

Noul sultan al Egiptului în Alexandria. „Corriere della Sera” anunță: Noul sultan al Egiptului, ridicat pe tron de Englezi, a fost dus împreună cu suita sa din Cairo la Alexandria.

Succesorul lui Krivosin. „Lokalanzeiger” primește din Copenhaga următoarea știre: În locul lui Krivosin, a fost numit ministru de agricultură prințul Vasileicov. Vasileicov, care până acum n'a dus rol în viața politică, este aderentul partidului drept. Mai de mult a mai fost odată ministru sub Goremy. Este un escelent agricultor.

Țarul pe front. Agenția rusească Vestnic anunță, că în 9 Noembrie țarul a plecat pe front.

Spionaj în Moravia. Suplimentul oficios al lui „Brünnner Zeitung” comunică știrea, că tribunalul regesc din Brünn a secestrat toată averea mobilă și imobilă de pe teritor austriac a locuitorului Iosif Zamasal, fost contabil, din Brodek (lângă Preran), fiind pus sub bănuială spionajului. Secestrarea s'a făcut numai în vederea eventualei despăgubiri în folosul statului, nu și pentru acoperirea eventualei amen-de în bani la care numitul individ ar fi condamnat.

Schimbul de telegrame dintre regele Italiei și Poincaré. O telegramă din Lugano spune următoarele: Regele Victor Emanuel a mulțumit telegrafic lui Poincaré pentru felicitările aduse de președintele republicii franceze cu ocazia zilei onomastice a regelui Italiei. Victor Em. dă expresie sincerei sale prietenii și exprimă totodată dorința vie ca glorioasa armată franceză să secrete gloriei peste gloriei pentru mândria patriei.

Nichita nu e bolnav. La 17 Nov. a apărut la Paris comunicatul oficial al consulului muntegrin cu următorul conținut: Regele Nichita este deplin sănătos și conduce personal toate operațiunile militare. Moștenitorul Danilo a plecat din Cap St. Martin în Italia, unde va consulta medici de specialitate pentru boala sa.

Orville Wright și-a vândut fabrica de aeroplane din America. „New-York Times” comunică știrea că celebrul american Orville Wright și-a vândut fabrica de aeroplane din Dayton unui sindicat. În fruntea acestui sindicat este președintele unuia dintre băncile cari au avut rol hotărâtor la desbaterea împrumutului american de cinci sute milioane pentru ententă. Cu un an înainte încă, Wright a voit să-și vândă fabrica: atunci i s'a oferit suma de 675,000 do-

lari, iar acum a vândut-o pentru un milion și jumătate. Afacerile comerciale ale fabricii au fost conduse până acum de Orville Wright, de aci înainte însă are să muncească la perfecționarea aparatelor în calitate de director de specialitate. Scopul sindicatului este perfecționarea motoarelor și fabricarea ieftină a aparatelor.

Ultima oră.

BULGARII LA DEPĂRTARE DE 2 ORE DELA MONASTIR.

Atena. — Chiar și știrile presei antantiste prezintă ca foarte gravă situația Sârbiei. Bulgarii au ocupat Prilepul și se găsesc acum la 2 ore depărtare dela Monastir. Armata bulgară execută cu succes operațiunile de invăluire. În Monastir situația e foarte critică. Consulul din Monastir situația e foarte critică. Consulul din

ALBANEZII VREAU SĂ TAIE CALEA DE RETRAGERE A SÂRBIILOR.

Salonic. — O armată albaneză de 20 mii oameni intenționează să taie calea de retragere a Sârbilor în Albania. Albanezii dispus de artilerie foarte bună.

RUȘII ÎNTĂRESC ȚĂRMURILE DUNĂREI.

București. — Rușii întăresc cu febrilitate țărmurile Dunărei, temându-se că puterile centrale vor debarca trupe cu ajutorul flotei și submarinelor.

DESCHIDEREA PARLAMENTULUI ROMÂN.

București. — „Independance Roumaine” desminte știrea, că deschiderea parlamentului român va fi amânată.

LUPTELE LA STRUMIȚA CONTINUĂ.

Lugano. — „Secolo” anunță: Situația Serbiei e foarte critică, dar în zilele din urmă s'a ameliorat puțin. Luptele la Strumița sunt foarte sângeroase și continuă. Bulgarii atacă cu cel puțin 30 batalioane. Din 16 c. Strumița e în posesiunea Bulgarilor. Francezii se găsesc în imediata apropiere a graniței.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

CONCURS

pentru ocuparea postului de

practicant ori practicantă.

Reflectanții au să și înainteze ofertele până la 5 Decembrie st. n. a. c. comunicându-ne pretenziunile de retribuție și ziua când ar putea ocupa postul.

»NĂDLĂCANA«

institut de credit și economii societate pe acții.

Na 2552-3

PENTRU „CARTEA DE PAUR ROMÂNEASCĂ”

nu uitați să trimiteți redacției „Românului” orice act, dovadă de vitejie

::: săvârșită de eroii noștri. :::